

Marek MRÓZ¹

ROLA BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH W PODNOSZENIU KONKURENCYJNOŚCI I INNOWACYJNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW NA PRZYKŁADZIE SPECJALNEJ STREFY EKONOMICZNEJ EURO-PARK MIELEC

1. WPROWADZENIE

W globalnej gospodarce opartej na wiedzy przewagą są innowacje². Wzrost innowacyjności jest ważnym wyzwaniem dla Polski zwłaszcza wobec niskich krajowych nakładów na badania i rozwój oraz inwestycje. Stąd też napływ kapitału inwestycyjnego, zwłaszcza w postaci bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ), jest traktowany jako istotny impuls dla rozwoju gospodarczego Polski i poszczególnych regionów. Firmy z udziałem kapitału zagranicznego mają istotny wpływ na modernizację i postęp technologiczny w kraju przyjmującym. Wynikiem ich aktywności jest również wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw wewnątrz poszczególnych branż, a w konsekwencji podejmowanie przez lokalne podmioty działań proinnowacyjnych, co powinno przekładać się na rozwój i wzrost konkurencyjności całej gospodarki. Napływ inwestycji zagranicznych stwarza szansę wzrostu potencjału gospodarczego regionów słabiej rozwiniętych, takich jak województwo podkarpackie, zaliczane do peryferyjnie zlokalizowanych województw tzw. ściany wschodniej.

W ramach bezpośrednich inwestycji zagranicznych oprócz kapitału transferowana jest również technologia w postaci aktywów uchwytanych – tj. produktów i sprzętu oraz wartości niematerialnych, którymi są licencje i patenty – jak również w sposób nieformalny poprzez wymianę wiedzy i informacji. Przedmiotem rozważań w prezentowanym artykule są procesy innowacyjne zachodzące w przedsiębiorstwach województwa podkarpackiego oraz rola, jaką w tym zakresie odgrywa kapitał zagraniczny. Podstawowym celem jest odpowiedź na pytanie, w jaki sposób transfer kapitału w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski i województwa podkarpackiego wpływa na innowacyjność przedsiębiorstw, zwiększając tym samym poziom ich konkurencyjności. Artykuł składa się z trzech części. W pierwszej przedstawiono istotę i motywy podejmowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych jako kanału transferu technologii i wiedzy oraz skutki ich napływu do lokalnych podmiotów. W drugiej części scharakteryzowano Specjalną Strefę Ekonomiczną Euro-Park Mielec jako miejsce lokalizacji inwestycji zagranicznych oraz zaprezentowano klaster Stowarzyszenie „Dolina Lotnicza” jako efekt powiązań kapitału zagranicznego z lokalnymi firmami i uczelniami pod kątem wykreowania głównego w Europie regionu lotniczego.

---

¹ Dr Marek Mróz, Katedra Ekonomii, Wydział Zarządzania i Marketingu, Politechnika Rzeszowska.

² Zob. Z. Madej, *Gospodarka oparta na wiedzy wkracza w świat paradygmatów*, [w:] *Teoria i praktyka ekonomii a konkurencyjność gospodarowania*, red. E. Freitag-Mika, Difin, Warszawa 2006, s. 15 i nast.

Główne źródła informacji wykorzystanych w artykule stanowiły dane statystyczne GUS oraz instytucji zajmujących się monitorowaniem bezpośrednich inwestycji zagranicznych, m.in. PAIiZ, IkiCHZ, NBP i UNCTAD. Wykorzystane zostały również informacje o firmach z udziałem kapitału zagranicznego pochodzące z raportów giełdowych i czasopism.

2. ISTOTA, RODZAJE I MOTYWY PODEJMOWANIA BIZ ORAZ GŁÓWNE TEORIE ICH FUNKCJONOWANIA

Zgodnie z wytycznymi Międzynarodowego Funduszu Walutowego zagraniczne inwestycje bezpośrednie podejmowane są w celu uzyskania trwałego wpływu na działalność przedsiębiorstwa funkcjonującego w gospodarce innej niż gospodarka inwestora, przy czym inwestor zagraniczny (osoba prawna lub grupa przedsiębiorstw realizujących inwestycje) ma możliwość efektywnego udziału w zarządzaniu tym przedsiębiorstwem³. Definicja MFW zakłada, że wielkość minimalnego udziału wyznaczającego podejmowanie BIZ wynosi 10–25% akcji zwykłych lub głosów w przedsiębiorstwie, w którym inwestor zagraniczny ma efektywny udział w zarządzaniu. Dolną granicę wysokości udziałów decydujących o charakterze inwestycji precyzyjniej wyznacza definicja OECD, która stanowi obecnie punkt odniesienia dla międzynarodowych systemów gromadzenia i interpretacji danych dotyczących bezpośrednich inwestycji zagranicznych, eliminując nieporozumienia związane z metodologią ich rejestracji i klasyfikacji.

Według definicji OECD zagraniczne inwestycje bezpośrednie stanowią inwestycje kapitałowe podejmowane poza granicami kraju pochodzenia inwestora z zamiarem uzyskania bezpośredniego i trwałego wpływu na działalność przedsiębiorstwa, w którym są lokowane, oraz z zamiarem dostarczenia nowych środków finansowych przedsiębiorstwu, w którym inwestor posiada udziały własnościowe⁴. Definicja OECD precyzuje pojęcie zagranicznych inwestycji bezpośrednich. Stanowią je w tym ujęciu przedsięwzięcia, w których pojedynczy inwestor zagraniczny kontroluje minimum 10% zwykłych udziałów lub kapitału uprawniającego do głosowania, względnie posiada efektywny wpływ na zarządzanie firmą. Ustalony na poziomie 10% próg inwestycyjny może być traktowany elastycznie w zależności od wystąpienia takich czynników, jak udział inwestora zagranicznego w procesie podejmowania decyzji, dostarczanie długookresowych kredytów o niższej niż rynkowa stopie procentowej, reprezentacja w radzie dyrektorów itp. Zgodnie z wytycznymi OECD inwestorem bezpośrednim może być osoba fizyczna, pojedyncze przedsiębiorstwo publiczne lub prywatne, grupy osób fizycznych lub grupy przedsiębiorstw, a także rząd. Zgodnie z metodologią OECD zagraniczne inwestycje bezpośrednie podzielić można na:

- a) przedsiębiorstwa zależne (*subsidiary enterprises*), nad którymi inwestor zagraniczny sprawuje pełną kontrolę dzięki posiadaniu więcej niż połowy udziałów bądź prawa do powoływania i odwoływania większości członków zarządu lub organu nadzorującego działalność przedsiębiorstwa;
- b) przedsiębiorstwa stowarzyszone (*associated companies*), posiadające odrębną osobowość prawną, w których inwestor zagraniczny kontroluje od 10% do 50% akcji zwykłych lub udziałów;

³ J. Witkowska, *Bepośrednie inwestycje zagraniczne w warunkach stowarzyszenia i przyszłego członkostwa w UE*, [w:] *Biała księga Polska–Unia Europejska. Opracowania i analizy URM*, Warszawa 1993, s. 20.

⁴ Z. Olesiński, *Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w procesie transformacji społeczno-ekonomicznej w Polsce*, [w:] *Inwestycje zagraniczne – szanse i zagrożenia*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Wrocław 1997.

- c) oddziały (*branches*), które nie są samodzielnymi jednostkami gospodarczymi i nie posiadają osobowości prawnej, ale mogą występować w formie tzw. *permanent establishment* (chodzi tu o miejsce zarządu lub oddział założony na pewien okres w celu prowadzenia działalności gospodarczej za granicą), biura (*representative offices*) lub spółki typu *joint venture*.

W świetle powyższych ustaleń istota bezpośrednich inwestycji zagranicznych polega nie tylko na tworzeniu nowych (tzw. *greenfield*), lub przejmowaniu przedsiębiorstw już istniejących (tzw. *brownfield*) poza granicami kraju pochodzenia inwestora, lecz obejmuje również przekazywanie licencji, patentów, *know-how* oraz praw autorskich w zamian za udziały własnościowe. Ponadto do BIZ zaliczyć można również przepływy kapitałowe w formie pożyczek, kredytów, darowizn oraz reinwestowane zyski, tj. zyski niewypłacone w postaci dywidend, lecz ponownie zainwestowane w rozwój przedsiębiorstwa⁵.

W ramach teorii zagranicznych inwestycji bezpośrednich korespondujących z problematyką konkurencyjności przedsiębiorstw można wymienić pięć najważniejszych:

1. Teoria przewagi własnościowej przedsiębiorstwa, sformułowana przez S.H. Hymera, a następnie rozwinięta przez C.P. Kindlebergera. W świetle tej teorii BIZ to nie tylko przepływy kapitałowe, lecz również transfer innowacji produktowych i organizacyjnych, technologii, metod zarządzania i marketingu, umiejętności menedżerskich oraz przedsiębiorczości. Za główną przesłankę podejmowania BIZ Hymer uznaje posiadanie przez inwestora zagranicznego przewagi własnościowej specyficznej dla inwestującego przedsiębiorstwa (*firm-specific advantage*), która obejmuje potencjał badawczo-rozwojowy inwestora oraz dostęp na korzystnych warunkach do zasobów technologicznych i finansowych firmy macierzystej, a także przewagę marketingową i przewagę w zakresie zarządzania.
2. Teoria lokalizacji, której twórcami są J.H. Dunning, A. Rugman i P. Tesch, zakłada, że podejmowanie BIZ jest skutkiem połączenia przewagi własnościowej przedsiębiorstwa inwestora z przewagą lokalizacyjną kraju lokaty. Podczas gdy teoria przewagi własnościowej kładzie nacisk na to, kto i dlaczego inwestuje, teoria lokalizacji akcentuje miejsce, gdzie dokonuje się lokat kapitałowych.
3. Zgodnie z teorią internalizacji lub teorią transakcji wewnętrznych, której twórcami są R. Coase, O.E. Williamson, P.J. Buckley i M. Casson, decydującym czynnikiem podejmowania BIZ jest przewaga inwestora oparta na przywództwie technologicznym, doświadczeniu produkcyjnym, kwalifikacjach pracowników, sprawności w zakresie efektywnego zarządzania oraz umiejętnościach marketingowych związanych z wiedzą o kliencie i jego preferencjach⁶.
- 4) Eklektyczna teoria produkcji międzynarodowej, nazywana paradygmatem OLI (*ownership – localization – internalization*), autorstwa J.H. Dunninga stanowi interesujące połączenie trzech poprzednich teorii, tj. teorii przewagi własnościowej, teorii lokalizacji i teorii internalizacji. Zgodnie z teorią Dunninga BIZ podejmują przedsiębiorstwa dysponujące określoną przewagą własnościową, wynikającą ze specyfiki ich działalności. Posiadanie chronionej technologii i marki handlowej, nowoczesnego potencjału badawczo-rozwojowego oraz systemu zarządzania organizacją i mar-

⁵ Zob. *Strategie firm polskich wobec ekspansji inwestorów zagranicznych*, red. M. Gorynia, PWE, Warszawa 2005, s. 49 i nast.

⁶ Zob. S. Miński, *Znaczenie zagranicznych inwestycji bezpośrednich dla transferu technologii do Polski*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2002.

ketingu, innowacji produktowych i organizacyjnych oraz wykwalifikowanej i doświadczonej kadry umożliwia im skuteczne konkurowanie z firmami krajowymi bez udziału kapitału zagranicznego i pokrywanie dodatkowych kosztów związanych z działaniem na obcym rynku. BIZ w świetle paradygmatu OLI podejmowane są w krajach, które oferują inwestorom przewagę lokalizacyjną oraz w takich, w których istnieje możliwość odniesienia korzyści z internalizacji działalności, tj. redukcji kosztów w wyniku prowadzenia transakcji wewnątrz przedsiębiorstwa. Teoria Dunninga jest najszerszą interpretacją istoty BIZ, gdyż kompleksowo odpowiada na wszystkie podstawowe pytania dotyczące problematyki zagranicznych inwestycji bezpośrednich⁷.

- 5) Ostatnią teorią istotną z punktu widzenia podjętego tematu jest teoria zawłaszczalności autorstwa S.P. Magee. Według niej BIZ podejmują przedsiębiorstwa dysponujące przewagą w postaci innowacji produktowych o dużej zawartości zaawansowanej technologii. W celu zabezpieczenia się przed utratą innowacyjności na rzecz krajowych konkurentów i naśladowców inwestorzy zagraniczni zachowują dla siebie wiedzę związaną z tymi innowacjami, co gwarantuje im zyski wyższe niż w sytuacji rozpowszechniania innowacji za pośrednictwem mechanizmu rynkowego.

W świetle przytoczonych skrótowo teorii najistotniejszym czynnikiem podejmowania BIZ jest zatem przewaga innowacyjna inwestora zagranicznego, wynikająca z dostępu na korzystnych warunkach do zasobów technologicznych i finansowych firmy macierzystej i oparta na wiedzy dotyczącej innowacji produktowych i organizacyjnych. BIZ podejmowane są głównie przez firmy innowacyjne dysponujące istotną przewagą, która pozwala im co najmniej zneutralizować lepszą pozycję konkurencyjną firm krajowych pozbawionych udziału kapitału zagranicznego⁸.

3. POLSKA JAKO KRAJ ATRAKCYJNY DO INWESTOWANIA

O skali zainteresowania zagranicznych firm inwestowaniem w Polsce świadczą rosnące z każdym kolejnym rokiem wielkości napływu BIZ do Polski, które ilustruje tabela 1. Także badania przeprowadzone przez zagraniczne firmy doradcze potwierdzają tezę, iż Polska cieszy się zainteresowaniem zagranicznych inwestorów i jest postrzegana jako kraj atrakcyjny dla zagranicznych firm.

Tabela 1. Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w latach 2000–2008 (w mln dolarów)

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
BIZ	9343	5714	4131	4589	12716	10309	19876	23651	14849

Źródło: *Rocznik statystyczny handlu zagranicznego*, GUS, Warszawa 2009, s. 198.

Dotychczas dla potencjalnych inwestorów najważniejszym kryterium lokowania inwestycji w Polsce były oszczędności związane z kosztami pracy. Obecnie jednak zagraniczne firmy coraz większą wagę przywiązują do kwalifikacji pracowników oraz jakości otoczenia biznesowego. Kraje, którym zależy na tego typu inwestycjach, powinny dbać o wysoki poziom edukacji oraz zapewnić przyjazny klimat dla przedsiębiorczości, a także stabilne i przejrzyste prawo. Kolejne publikowane przez różne międzynarodowe ośrodki badawcze

⁷ *Przemiany we współczesnej gospodarce światowej*, red. E. Oziewicz, PWE, Warszawa 2006, s. 108 i nast.

⁸ Szerzej nt. teorii BIZ zob. M. Mróz, *Ze studiów nad rozwojem bezpośrednich inwestycji zagranicznych*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej. Ekonomia i Nauki Humanistyczne” 6 (1997), s. 147–162.

rankingi dotyczące atrakcyjności inwestycyjnej wskazują, że Polska postrzegana jest jako interesujący kraj dla zagranicznych inwestorów. W opublikowanym w czerwcu 2008 r. raporcie Ernst & Young Polska znalazła się na pierwszym miejscu w Europie pod względem atrakcyjności dla zagranicznych inwestycji⁹.

Podobnie jak w roku ubiegłym, najbardziej interesującym na świecie krajem do inwestowania są Chiny, które wskazało 36% respondentów (w roku poprzednim aż 48%). Na kolejnych miejscach uplasowały się Indie oraz inne kraje azjatyckie. Nie mniej niż 71% inwestorów jest nadal przekonanych, że atrakcyjność krajów Azji wzrośnie w ciągu najbliższych kilku lat.

Z informacji PAIiZ wynika, że przedsiębiorcy oceniają klimat inwestycyjny w Polsce na „trójkę z plusem”. Wśród barier, na jakie napotykają przy prowadzeniu biznesu, krytykują zwłaszcza stan infrastruktury drogowej w Polsce – 55% z nich oceniło ją jako bardzo złą. Około 30% firm uważa, że składki na ZUS są zbyt wysokie¹⁰.

Napływ BIZ do Polski w ostatnich latach był oceniany głównie z punktu widzenia wartości inwestycji, a nie ich jakości rozumianej jako stopień zaawansowania technologicznego. Powszechnie wiadomo, że kapitał zagraniczny w postaci bezpośrednich inwestycji transnarodowych korporacji jest kapitałnym nośnikiem wiedzy. W takich krajach, jak Irlandia czy Indie udało się rozwinąć produkcję *high technology*. Kompleksowa analiza jakości BIZ w Polsce w ostatnich latach została przedstawiona w opublikowanym w 2007 r. raporcie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową¹¹. W oparciu o metodologię OECD, która odwołuje się do nakładów na B+R w poszczególnych sektorach gospodarki, do przemysłu wysokich technologii zaliczono: lotnictwo i przemysł kosmiczny oraz produkcję wyrobów farmaceutycznych, urządzeń biurowych i komputerów, sprzętu radiowego, telewizyjnego i komunikacyjnego, a zwłaszcza kineskopów, nadajników telewizyjnych i radiowych, aparatów dla linii telefonicznych i telegraficznych, instrumentów medycznych, precyzyjnych i optycznych. Pozostałe gałęzie przemysłu zostały sklasyfikowane jako sektory średnio wysokiej, średnio niskiej oraz niskiej technologii. Badaniem objęto firmy, w których inwestor posiada co najmniej 10% udziałów, a wartość zainwestowanego kapitału zagranicznego była nie mniejsza niż 1 mln dolarów. Na liście PARP w końcu 2005 r. znalazło się 1081 przedsiębiorstw będących spółkami bezpośredniego inwestowania, które spełniały powyższe kryteria. Największy udział w ogólnej liczbie inwestorów zagranicznych w przemyśle *high technology* miały Stany Zjednoczone (8 firm) oraz Francja (8) i Niemcy (7). Liczba sklasyfikowanych przez IBnGR firm z udziałem kapitału zagranicznego w branżach *high-tech* w Polsce wyniosła 46. Najwięcej (47%) inwestycji zagranicznych typu *high-tech* trafiło do branży farmaceutycznej, 19% przypadło na branżę produkcji RTV, 13% na produkcję komputerów i sprzętu biurowego oraz samolotów i statków kosmicznych. W branżach średnio wysokiej technologii liczba inwestorów na koniec 2005 r. wyniosła 176 podmiotów. Główne miejsce w tej kategorii zajmuje przemysł motoryzacyjny oraz branża chemiczna. Na podstawie szacunków IBnGR można stwierdzić, że wśród przedsiębiorstw bezpośredniego inwestowania z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce stanowią firmy

⁹ Zob. *Atrakcyjność inwestycyjna Europy 2008*, Ernst & Young. W ubiegłorocznej edycji wzięły udział 834 osoby – przedstawiciele międzynarodowych inwestorów z 43 krajów świata. 56% respondentów pochodziło z Europy, 33% z Ameryki Północnej, 11% z Azji i innych obszarów.

¹⁰ D. Styczek, *Zaniedbania w infrastrukturze hamują inwestycje zagraniczne*, „Dziennik” 11 X 2007.

¹¹ *Stymulowanie innowacyjności i zdolności eksportowych polskiej gospodarki poprzez poprawę struktury napływu inwestycji zagranicznych do Polski*, IBnGR, Gdańsk 2007.

w branżach *medium-low-tech* oraz *low-tech* (około 80%). Firmy z technologiami średnio wysokimi stanowią 16%, a firmy w sektorze wysokich technologii – jedynie 4%¹².

W celu pozyskania kapitału zagranicznego poszczególne kraje stosują szereg bodźców zachęcających do lokowania kapitału. Najczęściej wymienia się trzy ich rodzaje:

- finansowe (dostarczanie przez rząd kraju lokalizacji środków wspomagających finansowanie, np. gwarancje pożyczkowe, subsydiowanie kredytów, granty itp.),
- fiskalne (zmniejszenie obciążeń podatkowych zysku bądź zysku reinwestowanego, zwolnienia z ceł importowanych komponentów bądź ulgi w zakresie ceł wywozowych),
- pośrednio podnoszące zyskowność inwestycji zagranicznych (preferencyjne kontrakty rządowe, subwencjonowanie infrastruktury).

Główną zachętą dla kapitału zagranicznego były trzyletnie wakacje podatkowe. Ustawa o specjalnych strefach ekonomicznych z 1994 r. i ustawa o finansowym wspieraniu inwestycji z 2002 r. stworzyły nowe warunki i zachęty do lokowania kapitału w Polsce¹³. Ustawa o SSE wśród celów częściowych wymienia m.in. rozwój nowych rozwiązań technicznych i technologicznych oraz ich wykorzystanie w gospodarce narodowej, a także rozwój eksportu i wzrostu międzynarodowej konkurencyjności polskich wyrobów i usług. Wysokość pomocy publicznej w SSE była zależna od takich czynników, jak poziom bezrobocia w regionie lokalizacji strefy, poziom PKB *per capita* regionu i stopień niedostosowania gospodarki regionu do poziomu nowoczesnej gospodarki z uwagi na opóźnienia w restrukturyzacji obszarów postindustrialnych i peryferyjnych.

4. SSE EURO-PARK MIELEC JAKO PRZYKŁAD SKUTECZNEJ ABSORPCJI BIZ¹⁴

SSE Euro-Park Mielec, powołana rozporządzeniem Rady Ministrów z 5 września 1995 r. na okres 20 lat, była pierwszą w Polsce specjalną strefą ekonomiczną. Zarządza nią Agencja Rozwoju Przemysłu SA z siedzibą w Warszawie. SSE w Mielcu ustanowiono w celu rozwiązania problemu restrukturyzacji obszaru przemysłowego, a zwłaszcza zagospodarowania niewykorzystanego majątku produkcyjnego i zasobów ludzkich. Nadrzędnym zadaniem było stworzenie docelowo 7 tys. miejsc pracy i zagospodarowanie majątku przemysłowego wraz z infrastrukturą pozostałą po restrukturyzacji WSK PZL Mielec jako monopsonu na rynku pracy w warunkach gospodarki centralnie sterowanej. Powstanie SSE przyczyniło się do znacznego obniżenia stopy bezrobocia w mieście i otaczających go obszarach wiejskich poprzez zatrudnienie 14 tys. osób. Liczba nowo powstałych firm i różnorodność branż zlikwidowała uzależnienie Mielca od jednego przemysłowego pracodawcy. Miejsca pracy w strefie są często główną szansą na zmianę lub nabycie kwalifikacji, przy czym dominujące ilościowo stanowiska przy liniach produkcyjnych preferują ludzi młodych o dużej sprawności manualnej lub fizycznej. SSE Euro-Park Mielec w dotychczasowo-

¹² K. Soszka-Ogrodnik, *Polityka stymulowania inwestycji zagranicznych w sektorach wysokich technologii jako narzędzie podnoszenia innowacyjności polskiej gospodarki*, [w:] *Polityka wzrostu gospodarczego w Polsce i w UE*, red. J.L. Bednarczyk, S.I. Bukowski, W. Przybylska-Kapuścińska, CeDeWu, Warszawa 2008, s. 316.

¹³ Ustawa z 20 października 1994 r. o SSE (DzU 1994, nr 123, poz. 600); Ustawa z 20 marca 2002 r. o finansowym wspieraniu inwestycji (DzU 2002, nr 41, poz. 363).

¹⁴ Zob. M. Mróz, *Specjalne Strefy Ekonomiczne jako generatory aktywizacji społeczno-gospodarczej regionów na przykładzie funkcjonowania SSE Euro-Park Mielec*, [w:] *Polska Wschodnia – zarządzanie rozwojem*, red. B. Pławgo, WSAP w Białymstoku, Białystok 2008, s. 343 i nast.

wym jej istnieniu odniosła sukces. Dynamika jej rozwoju po 15 latach działalności przebiega w pełni prawidłowo. Rozwój strefy jest zgodny ze strategią wyznaczoną przez plan rozwoju strefy. Projekt strefy oraz jego realizacja spotykają się z aprobatą rządu, który co kwartał sporządza zestawienia efektywności funkcjonowania istniejących stref – mielecka plasuje się w nich z reguły w czołówce. Punktem zwrotnym w funkcjonowaniu strefy stał się zakup zakładów lotniczych w Mielcu od polskiego rządu przez Sikorsky Aircraft Corporation 16 marca 2007 r.. Firma Sikorsky nabyła 100% udziałów w spółce. Polskie zakłady lotnicze w Mielcu są czołowym polskim producentem wysokiej klasy samolotów pasażersko-transportowych, patrolowych i ratownictwa morskiego, a także rolniczo-pożarniczych i szkolno-treningowych. Firma dysponuje ponad 60 latami doświadczenia w produkcji różnego typu samolotów, których wytworzyła łącznie ok. 17 tys. Aktualnie zakłady PZL Mielec zatrudniają ok. 1500 wysoko wykwalifikowanych pracowników i są największym polskim producentem samolotów. Sikorsky Aircraft jest spółką zależną od firmy United Technologies Corporation z siedzibą w Hartford w stanie Connecticut. UTC poprzez swoje spółki zależne zatrudnia w Polsce ponad 7 tys. osób w branży lotniczej. Sikorsky Aircraft Corporation zajmuje pozycję światowego lidera w projektowaniu, produkcji i serwisowaniu helikopterów. Aktualnie z taśmy montażowej schodzi pierwszy zmontowany helikopter Black Hawk. PZL Mielec otrzymał zamówienie na 300 sztuk tych helikopterów wojskowych najwyższej światowej klasy¹⁵.

5. PODSUMOWANIE

Na podstawie przeprowadzonych rozważań i analiz można stwierdzić, że BIZ stają się współcześnie jednym z istotnych czynników oddziałujących na wzrost efektywności polskiej gospodarki, zarówno w makro-, jak i w mikroskali. Jest to możliwe dzięki dużej aktywności inwestycyjnej podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego. BIZ dzięki transferowi nowych technologii i działalności w dziedzinie badawczo-rozwojowej wpływają pozytywnie na stopę wzrostu produktywności pracy i kapitału.

Napływowi kapitału zagranicznego w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych towarzyszy transfer technologii nowoczesnych w porównaniu ze stosowanymi w lokalnych przedsiębiorstwach.

Podmioty zagraniczne chętniej podejmują współpracę z polskimi przedsiębiorstwami w branżach, w których notowane są największe wydatki na badania i rozwój, czego klinicznym przykładem jest podkarpacki klaster „Dolina Lotnicza”.

LITERATURA

- [1] *Atrakcyjność inwestycyjna Europy 2008*, Ernst & Young
- [2] Madej, Z., *Gospodarka oparta na wiedzy wkracza w świat paradygmatów*, [w:] *Teoria i praktyka ekonomii a konkurencyjność gospodarowania*, red. E. Freitag-Mika, Difin, Warszawa 2006
- [3] Miński, S., *Znaczenie zagranicznych inwestycji bezpośrednich dla transferu technologii do Polski*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2002
- [4] Mróz M., *Specjalne Strefy Ekonomiczne jako generatory aktywizacji społeczno-gospodarczej regionów na przykładzie funkcjonowania SSE Euro-Park Mielec*, [w:]

---

¹⁵ W. Gosiewski, *Od Łosia do Black Hawka. 70 lat przemysłu lotniczego w Mielcu*, Wydawnictwo Granmark, Mielec 2008.

- Polska Wschodnia – zarządzanie rozwojem*, red. B. Plawgo, WSAP w Białymstoku, Białystok 2008
- [5] Olesiński, Z., *Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w procesie transformacji społeczno-ekonomicznej w Polsce*, [w:] *Inwestycje zagraniczne – szanse i zagrożenia*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Wrocław 1997
- [6] Soszka-Ogrodnik, K., *Polityka stymulowania inwestycji zagranicznych zagranicznych sektorach wysokich technologii jako narzędzie podnoszenia innowacyjności polskiej gospodarki*, [w:] *Polityka wzrostu gospodarczego w Polsce i w UE*, red. J.L. Bednarczyk, S.I. Bukowski, W. Przybylska-Kapuścińska, CeDeWu, Warszawa 2008
- [7] *Strategie firm polskich wobec ekspansji inwestorów zagranicznych*, red. M. Gorynia, PWE, Warszawa 2005
- [8] Styczek, D., *Zaniedbania w infrastrukturze hamują inwestycje zagraniczne*, „Dziennik” 11 X 2007
- [9] *Stymulowanie innowacyjności i zdolności eksportowych polskiej gospodarki poprzez poprawę struktury napływu inwestycji zagranicznych do Polski*, IBnGR, Gdańsk 2007
- [10] Ustawa z 20 października 1994 r. o SSE (DzU 1994, nr 123, poz. 600)
- [11] Ustawa z 20 marca 2002 r. o finansowym wspieraniu inwestycji (DzU 2002, nr 41, poz. 363)
- [12] Witkowska, J., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w warunkach stowarzyszenia i przyszłego członkostwa w UE*, [w:] *Biała księga Polska–Unia Europejska. Opracowania i analizy URM*, Warszawa 1993

**THE ROLE OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN THE INCREASE
OF COMPETITIVENESS AND INNOVATIVENESS OF ENTERPRISES
IN THE SPECIAL ECONOMIC ZONE EURO-PARK MIELEC**

The presented article is a theoretical and empirical study containing an analysis and evaluation of the influence of Foreign Direct Investments on the increase of effectiveness and innovation in Polish economy. A special emphasis has been put on enterprises functioning in Special Economic Zone Euro-Park Mielec and the aviation industry in the Podkarpatie Province.